

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quęstio 1. Quomodo externa mundant, interna minimè?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

primariis provinciarum, & principum calamitatum
causis, recenseamus blasphemiarum licentiam.

VERSUS 23. & 24.

*Va vobis scribae & Pharisei hypocri-
ta: qui decimatis mentham, & a-
nethum, & cyminum, & reliquistis
qua graviora sunt legis, iudicium
& misericordiam & fidem. Hec o-
portuit facere & illa non omittere.
Duces caci excollantes cutilem, ca-
melum autem glutientes.*

QVÆSTIO I.

Quomodo decimabant mentam & anethum?

§ 1. Verbum Græcum ἀνέθυμα est verbum am-
biguum, nā dare, & accipere decimas signi-
ficat, quemadmodum & Hebraum יָצַק ita i. Reg. 8.
& Gen. 28. Dabant autem Pharisei & scribae decimas
Leuitis & Sacerdotibus, qui Leuitæ, aut Sacerdotes
non erant. Leuitæ sacerdotibus, hi summo pontifici.
Eas autem minutim & accuratè, sed negligebant alia
magis iudicium, misericordiam, fidem. Perinde ac
si quis fundos alienos corrupto iudice obtineat, pu-
pillos crudeliter expellat, pactis conuentis stare no-
lit, interrim cereum Ecclesiæ offerat.

§ 2. An rerum exiguarum decimas dare teneren-
tur disputant interpretes. Lyranus, Salm, Iansen, neg-
gant de tam parvis legem esse latam. Tolent alij que
veritas affirmant. Nam Christus asserit. *Hec oportuit fa-
cere, & illa non omittere.* & satis constat, ex Leuit. 27.
Num. 18. Deut. 14. & 26. Vbi omnium humo nascentium
decima imperantur. Sed hanc disputationem ad
illa loca remitto.

§ 3. Christi institutum est, vt hypocritin ostendat,
in leuibz oblationem legis simulantē, in magnis,
vbi operæ precium fraudis esse videtur, præuaricantē.
Quæ etiam proverbiale locutione exponit cum ait:

Culicem excollere, Camelum deglutire. Vel vt in Syro est,
plurales numero, *Culices, & Camelos.* Qui per Camelum
funem nauticum intelligunt, aberrant: nam per iota
scribitur cum illam significationem habet. Deinde
maiores analogiam horū animalium collatio habet.

§ 3. Bellarminus l. i. c. 9. de amissione gratiæ, & sta-
tu peccati ex hoc loco probat aliqua esse peccata ve-
nialia. Quædam peccata culicibus, quædam Camelis
comparantur, inter quæ nulla fere est comparatio.

Contra Pareus insurgit. [Quis culicem hunc non ti-
deat? Torvicia consecutionis sunt, quot vocabula.

Allegoria, *quærupta*, assumptio falsa est. Neq; enim

Domini proverbiale dicto proportionem instituit

peccatorum, sed Phariseorum taxat hypocritin, quod

in ceremonialibus legis minoribus, omnem religio-

nem ponerent, moralia graviora securè negligerent.]

Nec de lecto culicem, non est dignus tuo cachinno,

maior tidendi in aduersario materia, qui nobis ex

Græco ἀνέθυμα, & Syro יָצַק fecit Elephantem, ita

enim textum allegat. Ne cum in Hecubam *ἡσυχία*

transmutetur. Collatio est peccatorum, qui in mi-
nuta anxij, præcipua ex professo negligunt, compa-
rantur ergo minorum peccatorum fuga anxia, cum
præcipuorum neglectu, itaq; proportio peccatorum
instituitur. Aug. l. i. q. Euang. cap. 35. Minima obserua-
tiō maxima contemnit. Eodem modo D. Hieronymus,
& ex illo Iunius & Tremellius. Similitudo ab iis, qui si
in vitium culicis foris incidit, colant potum ne huius mi-
ni scilicet strangulentur, cum interim solidum Camelum cer-

to exitio interclusa gula glutiant. Culex naturā suā cum
vino haustus, etsi nauseam pariat, non tamen vitæ
perniciem adfert: Camelum sine certâ morte nemo
vorat. Culex igitur venialia, Camelus mortalia si-
gnificat. Iunius & Tremellius proverbialem volunt
esse sententiam, qua pulchrè exprimitur putida in re-
bus minutis hypocritarum anxietas. Verum non est
putida illa cura seruandi minora mandata, cauendi
delicta leuiora, minimè Calvinistis, quibus & illa
minuta sunt mortalia. Non igitur reprehenditur sol-
licitudo minorum, sed exprobratur neglectus maio-
rum. *Hec oportebat facere, & illa non omittere.* Quod si
putida est sollicitudo, non possunt esse mortalia; ne-
que enim putide anxius est, qui peccata, quæ ignis æ-
terni obnoxium cruciatibus faciunt, serio fugiunt.

VERSUS 25. & sequentes.

*Va vobis scribae & Pharisei hypocri-
ta, quia mundatis quod de foris est
calicis & paropsidis. intus autem
estis pleni rapina & immundi-
tia, &c.*

QVÆSTIO I.

Quomodo externa mundant, interna minime?

§ 1. D. Vplici similitudine Phariseorum hypocri-
sin ante oculos ponit. Extima enim paro-
psidis seu calicis emundant. Pro paropside Syrus ha-
bet; *quæ sunt anse.* וְדִבְרָא *Vedaz bara*, vbi est positū
pro *ἡ* vt sit gabata vas, sunt exemplaria, quæ habent
in *ἡ* Beza patinam dicere maluit, cum sit nomen
paropsidis Latinis etiam vtitur. Contra ergo faci-
unt, quam natura exigit, Pharisei; In supellectile quæ
cibus ministratur, interior mundities quæritur, nigror
ollæ exterior nauseam nullam parit: at si intus sordes
animaduertantur, etiam delicatissima fastidio sunt.
Non ab simile est Dei de hominis puritate iudicium;
si animus sit putus, ille præstantissimus Dei cultus est;
mundiciem ex illo sacratio actiones suam trahunt.

At Pharisei exterioris compositi, modesti, largi, de-
voti apparebant, intus *ἡ* *pleni sunt & dixit* iniusti-
tiâ, vbi alij habent *ἀκαθάρτης*, intemperantiâ; alij *ἀκα-
θάρτης* immunditiâ. Foris aurum erant, intus lutum.

Altera similitudo est sepulchrorum dealbatorum
ἡ hoc est tectorio inductorum, quæ intus
plena sunt ossibus mortuorum. Magna apud Iudeos
sepulchrorum erat cura, quam Christus non repre-
hendit, sed quales illi sint ostendit.

§ 2. Noluit Christus monumenta, aut ossa san-
ctorum hac comparatione contemni, vt hoc loco sin-
gunt hæretici. Quamvis enim ossa sanctorum, sint
ossa mortuorum, sunt tamen & ossa viventium cum
Deo, sunt templa gratiæ, & quemadmodum est pre-
ciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, ita
& cadauera, quorum omnes pilos Deus in numero
habet, vt corpus resuscitet, & gloriâ circumdet.
Respondet vero illis S. Iustin. q. 28. Mortuorum corpo-
rum cadauera & eorum sepulchra abominationi sunt, pro-
pter consequentem graueolentiam, nam si omnino propter
mortalitatem abominationi essent defunctorum corpora, non
oporteret animantium mortuorum partes accommodare ad
viventium usum, vt pelles, cornua, pilos, bilem, adipem, carnes:
quæ nulla ratione ex eâ, quæ illis adest eximi possunt mortali-
tate. Quod si hac quoq; sunt emortua minus tamē desolationi
subiecta, propter eorum usum: quomodo multo absurdissimum
non est, pura qui tē ista usus eorum gratia existimari, abomina-
tioni verò Græcorū, subdita esse sanctorū corpora, & sepulchra
Martyrū: quæ & Damonum amoliantur insidias, & morborū
ab arte

MISS GOME
112
uangelia
CIV
18

Ossa san-
ctorum non
contemni-
da.

ab arte medica comploratum confutur. Comp-
rauit autem Dominus per se. Nam Phariseorum pietatem, se-
pulchris de albis: quoniam nesciunt viuum sensu abominabilis
est exanguium corporum setor & spurci, sic & illorum ini-
quitas detestabilis est propter sententiam: quæ quodammodo
ipsorum animi est mortalitas, graueolenti & impuritas.
Quemadmodum enim per diuerium animam a corpore mortu-
um, seipsum, & immundum corpus est. Ita si ab anima secedat
Dei timor, ex sanguis est & maleolens & impura anima.

Vis à Deo
data reli-
quis.

Consentiunt sanctissimo martyri Augustinus con-
tra Faustum l. 2. c. 21. de Ciuit. Dei l. 8. c. 27. & l. 22. c. 8.
Chrysost. hom. 66. ad populum. Sanctorum ossa demones
sistunt. & terquunt, & vindictas ab illis soluunt sensu mis vin-
culis. Et cinis & ossa, & fenuilla inuisibiles illas potestates di-
lant. Merito igitur illa nos honoramus, ad quæ dæ-
mones. Principes, & rectores mundi tenebrarum har-
um contremiscunt. Atque inde colligimus, quanta sit
sanctorum in cælo futura potestas, quorum pulue-
res, & putredines æreæ potestatibus dominantur,
quæ nondum sentire possunt, animum autem & im-
mortalitatem extremam die recipient.

VERSUS 29. 30. 31.

*Va vobis Scribæ & Pharisei hypocri-
ta, qui edificatis sepulchra Prophe-
tarum, & ornatis monumenta ius-
torum, & dicitis. Si fuissetis in
diebus patrum nostrorum non esse-
mus socii eorum in sanguine Pro-
phetarum. Itaque testimonio estis
vobismetipsis, quia filii estis eorum
qui Prophetas occiderunt.*

QUESTIO I.

Cur edificent sepulchra Prophetarum?

§. 1. **L**audabile videtur Prophetarum & Martyrum
excitare sepulchra. Nam Mausoleis eorum
non modo defunctorum memoria colitur, sed ad im-
itationem animi excitantur: fidei professionem edi-
mus, eorum qui eos occiderunt perfidiam & cru-
delitatem detestamur.

Mirum igitur videtur Phariseos hanc ob causam
reprehendi; Præsertim cum clarè & palam protesta-
rentur non futuros se socios fuisse patribus suis in san-
guine Prophetarum. Maior est ex Luca c. 11. 48. dif-
ficultas. Profecto iustificamini, quod consentitis operibus
patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem eos occiderunt, v. s.
autem edificatis eorum sepulchra. Quomodo vero ista
coherent? Sepulchro honorare occisos, & neci con-
sentire? Chrysostomus sepulchra excitasse existimat,
ut vires animosque maiorum ostentarent. Non quia æ-
dificant, nec quia patres suos accusant, ut illi dixit: sed quanti-
am ita facientes, & ita dicentes, patres suos se condemnare si-
mulabant, cum ipsi peiora committerent. Certè si id quod
re verà ex operibus colligi debuit, non alienum est,
quod interpretatur. Domitium enim Prophetarum,
cultores Prophetarum occiderunt.

Maiores
verbo da-
munt, sa-
tis lau-
dant.

Amb. Luc. 11. Non edificatio, sed amulatio, hoc est, imi-
tatio, loco criminis estimatur. Maldonatus ideo ista dici,
quod sepulchri exstructio tam pertineat ad abolen-
dam, quam retinendam occisi memoriam: latrones
enim sepeliunt occisos, ne inueniantur. Verum est
sepulchrum esse quandam occultationem, & memo-
riæ abolendæ idoneam, qua mente Ægyptium Moses
fabulo abscondit. Non eo tamen animo sepulchra

vetera restaurabant, & noua struebant; erant enim
conspicua, & Prophetarum inscriptiones habebant.

§. 2. Mihi hæc certa sunt. Primo, eos sepulchra æ-
dificasse Prophetarum, ut pietatis amantes videren-
tur, & eorum qui occiderunt crudelitatem detestati.
Hæc enim illi profitebantur. Secundo, eodem facto
duo testatos; quorum vnum hoc loco, alterum apud
Lucam Christus exprobat. Hoc loco eos fateri se ef-
se filios eorum, qui Prophetas occiderunt, quod pla-
num est. Apud Lucam vero. Eos testificari sepul-
chrorum exstructione, quod consentiant interfecto-
ribus Prophetarum. Hoc Pharisei negabant, nec se
qui videbatur. Verum Christus ex circumstantiâ, &
animis eorum perspectis argumentum solidum ducit.
Cum seruos Dei ad vos missos occidatis, ut Ioannem
Baptistam, eos qui Euangelio credunt, Synagogæ ex-
cludatis, me occidere velitis, etiâ Lazaro quem a mor-
te suscitauit, alteram necem machinemini, idque quia
flagitia vestra reprehenduntur, quia ad Deum parè co-
lendum vocamini; certissimum est, non pietatis vos
causa exornare sepulchra Prophetarum. Si enim vo-
bis fides, religio, Dei cultus cordi esset, Prophetas vi-
uos, imo dominum Prophetarum non occideretis.
Non est verum, quod profertis, elogium; Si fuissetis
in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in san-
guine Prophetarum: iam enim estis in diebus vestris, &
tamen cæco furore duces estis in fundendo sanguine
iustorum. Hinc quidem manifesto probat, illam ex-
ornationem monumentorum, non esse pietatis indi-
cium. Sed & alterum consequitur. Illo ipso sepulchro-
rum ambizioso ornatu potius eos conuincit, ab illis
probari parentum occidentium perfidiam immanita-
tem, quam Prophetarum constantiam, & fidem. Ead-
em enim ob causas suos Prophetas, & veteres, & qui
tū vivebant, Iudæi occiderunt: Non igitur ea de cau-
sa Iliam honorabant sepulchro, ob quam Baptistam
decollabant in carcere. Christum vitia increpantem
tradunt Pilato quomodo igitur Ieremiam eadem ad-
huc damnantem scripto, scribæ monumento conde-
corant? Probant ergo factis parentum facta, dum
eadem ob causas atrocius in seruos Dei faciunt; atque
adeo in dominum, ob quas maiores in Prophetas ex-
arserunt, eademque vitia contra eos tueriunt. Facta igitur
verbis contraria erant: cum occidendo sanctos a-
lios, aliorum vero in eadem causa sepulchra ornan-
do, trophæum de omnibus statuerent. Imo si rediui-
us Iliam, aut Ieremias ea in Phariseos dixissent, quæ
olim in sui temporis Israëlitas in tonabant, non minus
in eos, quam parentes eorum fecerunt, crudeles fuisset.
Cæsar, viso Pompei abscesso capite, ingemuit.

Lacrymas non sponte cadentes

Effudit, gemitusque expressit pectore leto.

Quis credidit honori generi hoc tributum, & non
potius gaudij lacrymas fuisse; cum amicos Pompei, &
filios terræ, marique persequeretur? Et si magno Cæ-
sar eo tempore Mausoleum struxisset, cui dubium ef-
se poterat, id potius Cæsaris trophæum, & victoriæ;
quam Pompei monumentum fuisse? Sic hi quidem
verbis memoriam Prophetarum commendabant, fa-
ctis homicidis parentes laudabant.

Nec in Phariseis hoc nouum aut mirum, quotidie
in mundo agitur. Laudant Nathaëm qui David de
adulterio monuit; mirantur Eliam; qui Achabo vi-
neæ rapinam, & Nabothi necem exprobat. Ipsum
Theodosium obstupescunt, qui Ambrosio obtempe-
rarit: At si quis alicuius potentis fastum, v. s. libi-
dines, reprehendat, protinus in furorè agitur, factu-
ri idem Nathani, Eliæ, Ambrosio; si molesti esse per-
gerent. Sanctorum mortuorum se fingunt amicos, vi-
uorum sunt hostes. Nec amici tamen illorum inno-
centia, sed silentio, quo sibi non metuunt.